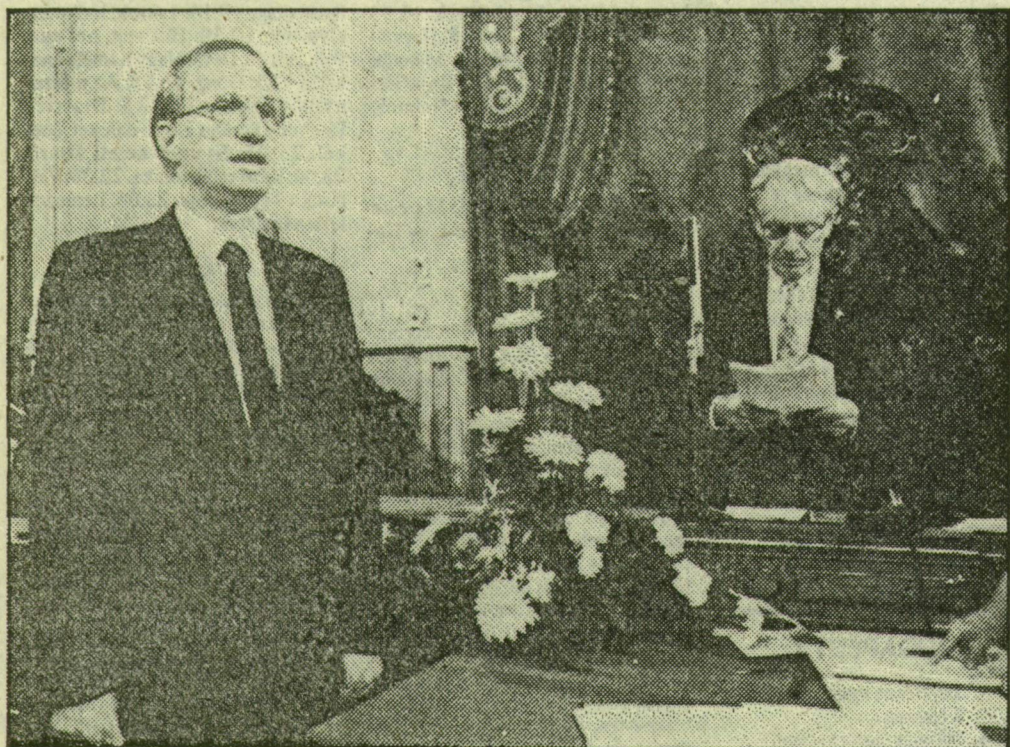

A város irányítása — liberális szemlélettel

Nagy László felvétele

A szegedi polgármester, dr. Lippai Pál leteszi az esküt

— A hivatali eskü szerint a polgármesternek pártatlanul, a város lakossága érdekében kell ellátnia feladatát. Mit jelent ez a pártatlanság a liberális polgármester számára egy olyan helyzetben, amikor az MDF-KDNP és a liberálisok közel azonos súlyt képeznek a képviselő-testületben? — kérdeztük az ülés szünetében a polgármestertől.

— Abban bízom: a képviselő-testület döntései nem aszerint születnek meg, hogy melyik frakció terjeszti elő a javaslatot. Bízom abban is, hogy a képviselő-testületi munka során létrejövő csoportosulások nem a parlamenti frakciók leképeződésének felvételét majd meg, hanem a konkrét ügy érdeme alapján alakulnak ki a különböző álláspontok. Ily módon valamennyi képviselő kicsit függetlenedni fog attól a párttól, amelynek jelöltjeként jutott a testületbe. Alapvető követelmény, hogy a polgármester a pártszempontokon fölfelemelkedjék; ha ez a képviselők esetében nem is sikerül, a polgármesternek mindenképpen így kell tennie. Ami a liberális szemléletet illeti: egyfajta liberális gondolkodásra minden pártnak és képviselőnek szüksége van, mert a liberalizmus az elmúlt két-háromszáz év európai gondolkodásának összefoglaló alapkonceptiója; azt jelenti, hogy szabadok, nyitottak vagyunk, nem kötjük magunkat dogmákhoz, képesek vagyunk revideálni

korábbi álláspontunkat. Ilyenfajta liberalizmust szeretnék a képviselő-testületben tapasztalni.

— Mikor választanak alpolgármestert?

— A szervezeti és működési szabályzat kidolgozása után.

— Tudott dolog, hogy az ön felesége újságíró, így azt hiszem, az átlagpolgárnál szélesebb körű ismeretekkel rendelkezik a sajtóról. Mit vár Szeged új polgármestere a város napilapjától, mit szeretne olvasni a Délmagyarországban?

— A városi sajtótól továbbra is objektivitást kérek. Segítsen olyan nyilvánosságot biztosítani, amelyet el szeretnénk érni a képviselő-testület munkájában. Ebbe az objektivitásba beletartozik az is, hogy adott esetben a sajtó nyugodtan bírálja a testület, vagy akár a polgármester döntéseit.

— Az ellenjelölt, Borvendég Béla gratulációjára egy labdarúgó-mérkőzéshez hasonlított a testület majdani munkáját. Mit szól ehhez az egykori vízipólós?

— Nem hiszem, hogy a testületi munkát egy mérkőzéshez kellene hasonlítani, legyen az bármilyen labdajáték is, itt egy nagyon komoly dologról van szó, arról, hogy a rendszerváltás helyi szinten miként fejeződik be. A képviselők bizonyára felelősséggel döntenek programok és személyek között.

(sandi)

Klebelsberg és Szeged

Népművelés és magas kultúra

A 60 évvel ezelőtti október végén „történelmi jelentőségű, országos, nagy kultúrnapok eseményei zajlottak le Szegeden, káprázatos külsőségek között, csodás lelkesedést keltve” — írta az akkori Néptanítók Lapja. Többek között felszentelték az Irgalomházat, leleplezték a Szent Imre-szobrot, megtartották az alföldi katolikusok első diszülését, felszentelték a fogadalmi templomot, s felavatták az „ötezredik új népiskolai objektumot”, azaz a rókusai elemi iskolát. Az ünnepségsorozatban jeles személyiségeket látott vendégül a város. Közülük gróf Klebelsberg Kunó kultuszminisztert érte az a tisztesség, hogy a város díszpolgárává avatták... A rókusai népiskola felavatásának 60. évfordulója alkalmából gróf Klebelsberg Kunó és Szeged kapcsolatáról beszélgettünk Marosvári Attila történésszel, a Fekete Ház fiatal munkatársával.

— A ma kézbe vehető lexikonokból keveset tudhatunk meg arról, gróf Klebelsberg Kunót milyen (személyes) szálak kötötték Szegedhez.

— Kevés ilyen formális kötöttségről beszélhetünk az életrajz kapcsán. Klebelsberg az Arad megyei Magyarpecskán született, 1875. november 13-án. Apai ágon osztrák katonatiszti, anyai ágon dunántúli kismemesi család sarja. Tanulmányait Székesfehérváron kezdte, majd Budapesten, Münchenben, Berlinben jogi, a párizsi Sorbonne-on államtudományi ismereteket szerzett.

Az állami szolgálatot kultuszminisztériumi fogalmazóként kezdte, későbbi Tisza István miniszterelnökségi államtitkára volt. 1919 februárjában gróf Bethlen István mellett a Nemzeti Egyesülés Pártja egyik alapítója, s ettől kezdve országgyűlési képviselő. Kiemelendő az életrajzból 1921–22, mikor belügyminiszteri, s 1922–31, mikor kultuszminiszteri teendőket látott el a gróf. Szegedhez való kötődését az erősítette, hogy 1926-tól 1932-ben bekövetkezett haláláig a város országgyűlési képviselője volt.

— A rövid lexikoni életrajzokban olvasható a summas itélet: reakciós kultúrpolitikus, aki tevékenységével a szélsőséges soványizmust szította, és a magyar kultúrfejlődést propagálta.

— A megállapításoknak annyi igazságtartalma van, hogy a klebelsbergi eszmérendszer két alappillére — a neonacionalista kultúrfejlődés-elméletre, s az alföldi gondolatra — utalnak. A képviselő azonban finomításra vár. Trianon a kultúrpolitikában is cezúrát jelentett. A kiegyezés után a kultúra a modernizáció egyik stratégiai ágazata volt: európai jellegű iskolahálózat épült ki, az 1880-as években megreformálták a középszintű oktatást. Trianon ennek végét vetett: egyrészt az elcsatolt területek nélkül „féhér foltok” jelentek az iskolahálózatban, másrészt a középszintű problémáit növelte az onnan Magyarországra áramló értelmiség-tömeg. A kultúrpolitika szerepe 1920 után megnövekedett, de módosult: az elszigetelő ellenforradalmi rendszer számára szinte

csak a kultúra teremthetett nemzetközi kapcsolatokat, illetve az oktatás fejlesztése erősíthette meg a rendszert — a középszintű jelentette — társadalmi bázisát. Ezért a rendszer konszolidálását végrehajtó konzervatív-liberális kormányzat minden addiginál magasabb állami támogatásban részesítette a kultusztárcát: a költségvetési részesedése az 1896–1900 közötti 2,7 százalékkal szemben 1924–25-ben 8,7; 1928–29-ben 10,5 százalék. Így teremthették meg az intézményrendszer korszerűsítésének és a meglévő hiányok pótlásának anyagi föltételeit.

— A klebelsbergi eszmérendszer másik alappillére, az „alföldi gondolat”, mit hozott Szegednek?

— Az „alföldi gondolat” egyrészt abból táplálkozott, hogy Budapestet „bűnös városnak” tekintették, mert ott volt a forradalomnak, a proletárdiktatúrának a központja. Másrészt, Trianon után megváltoztak az ország városai között az arányok: Kolozsvár, Pozsony ellensúly nélkül Budapest túl „fejletlenek” tűnt, továbbá: a dualizmuskori elemi iskolákat az akkori határszélre, a nemzetiségek lakta területekre telepítették, s e részek nélkül az Alföld iskolai ellátatlanságát tényként kezelték. Klebelsberg ezért a kultúrpolitika decentralizálását vallotta. Az elcsatolt területekről Szegedre, illetve Pécsre telepítette az egyetemet, Debrecenben támogatta az egyetemalapítást, sőt, sajátos profil kialakítását ösztönözte: Budapesten a társadalomtudományok, Pécsen a modern nyelvek, Debrecenben a néphagyományok, Szegeden a reálművelődés álltak a középpontban. Az alföldi népiskola-telepítés egészítette ki a programot.

— Az „ötezredik népiskolai objektum”, a szegedi rókusai iskola, október 25-én ünnepi avatásának 60. évfordulóját.

— Az iskolahálózat korszerűsítése szempontjából Klebelsberg tevékenységét két szakaszra oszthatjuk: a stabilizációig a meglévő iskolahálózatot korszerűsítették (például 1922-ben az Országos Magyar Gyűjteményegyetem létrehozása, a két „menekült” egyetem magyarországi elhelyezése, az 1924-es középiskolai re-

form), majd 1925-től — a népszövetségi kölcsönből részesedve — a kultusztárca építkezésekbe kezdett. Nagymértékben fejlesztette például a szegedi komplexumot, tudományos kutatóintézeteket létesített, s 1930-ig 5 ezer népiskolai tantermet és tanítói lakást épített fel. Ez utóbbi adat részletezése is utal az eredeti gondolatra: az „ötezredik népiskolai objektum” tulajdonképpen 535 új elemi népiskolát jelent, amiből 402 tanyai központban, 303 belközségben épült föl (ezek közül 28 olyan településen, ahol korábban nem volt iskola). Az ekkor kiépült iskolarendszer egészen az 1970-es évekig, a sajnálatos „körzetesítésig”, sikeresen töltötte be feladatát. (Ezt mutatja be az ópusztaszeri emlékpark tanyai iskolájában berendezett kiállításunk is.)

— Szegednek „A Viz” utáni újjáépítése szerencsésen egybeesett a kultusztárca beruházóképességének növekedésével. Ez azt is jelentette, hogy az országos átlagnál jobban fejlesztették ezt a várost?

— Valóban, Klebelsberg városszervezői, közigazgatási érdeklődését is „kielhetete” Szeged fejlesztésében. Ezért nem véletlen, hogy a városhoz tartozó területeken — az országos átlagnál több — összesen 70 népiskolai terem (18 iskola és 30 tanítói lakás) épült az említett időszakban.

— Az óriási beruházás hogyan hatott a művelődési állapotokra?

— Javult az iskolába járás aránya, mert jól megközelíthető távolságon belül épültek új intézmények. Csongrád megyében 1920-ban a tankötelesek 69 (Szegeden közel 76), 1930-ban 90 (Szegeden 93) százaléka járt iskolába. Az analfabéták száma tíz év alatt országosan 3,3 százalékkal csökkent. A felsőbb iskolákban — a korábbihoz képest — többen tanultak tovább. Tehát a gyakorlat Klebelsberg nagy ívű művelődéspolitikájának helyességét igazolja.

— Nem hagyhatjuk szó nélkül azonban, hogy a politika az akkori kultusztárca működésére is rányomta bélyegét.

— Valóban: a Klebelsberg gondolatrendszerének centrumában álló középszintű-velem szűkítette mozgásterét. Konzervatív kulturális reformprogramja mutat bizonyos diszkriminatív vonásokat, s az általa képviselt iskolarendszer-modell is a történelmileg kialakult társadalomszerkezet konzerválását biztosította. Ennek ellenére az „ideológus” Eötvös József, és a „kivitelező” Trefort Ágoston után Klebelsberg a harmadik, aki kultuszminiszteri tevékenységével maradandót alkotott.

Újszászi Ilona

Könyvből a tenyérjósást

Volánt vegyenek

Negyvenedik születésnapjához érkezett a Tisza Volán, 1950. október elején alakult meg az önálló Szegedi Tervefuvarozási Vállalat. A TEFU-ból később AKÖV lett, a helyi közlekedési autóbuszokat 1963-ban vették át az SZKV-tól. A Volán szó 20 éve szerepel a vállalat nevében, a 10-es számot öt éve szorította ki a Tisza jelző.

— Tulajdonképpen az olajiparon, illetve az építkezéseken nőtt nagyra ez a cég — mondja Szeri István igazgató —, de az akkori leosztásos rendszerben indokolt is volt az óriási kapacitás. A Délre például egy kisebb vállalat épült rá.

— Azóta csökkentek a lakásépítkezések, a beruházások.

— Erről a Volán sokáig nem akart tudomást venni, s ennek is köszönhető, hogy mára elkerülhetetlené vált a sebési beavatkozás. Az állami akarat a közlekedést a második privatizációs cso-

magba sorolta. Megfelelni ennek úgy tudunk, ha a versenyszférába tartozó részeket privatizáljuk.

— Vagyis eladják?

— Ez így nem pontos, inkább arról van szó, hogy a kisbefektetők tulajdonát vonjuk be a további működésbe.

— Beleértve a dolgozókat is?

— Természetesen, de ezen túl a menedzserekre is számítunk, valamint kívülről is érkezik majd tőke. Mindez a földrajzilag is elkülönült egységeknél, Kisteleken, Hódmezővásárhelyen, Szentes—Csongrádon kezdődik.

*

A Forrás Szálló tegnapi összejövetelének egyik legidősebb résztvevője, a 82 éves Vecseri Sándor volt. A fiatalos öregúr alapító tag, kétszer annyi idős mint a cég.

— A háborúban ellőtték a lábamat, a golyót ma is őrzöm. A kórházban azután egy könyvből jól megtanultam a tenyérjósást, onnan tudom,

hogy még kilenc hónapom van hátra.

— A Volánnál mit dolgozott?

— A tervosztályt vezetem, ehhez jött még a számvitel, a statisztika és a munkaügy. A családi bevásárlásokat még ma sem bírom másra.

— Ráér, elég régóta nyugodias.

— Nem annyira, hat évet rádolgoztam. Akkor is inkább a kollégák küldtek: mit keres itt még ez az öreg... Pedig bírtam, három doboz Kossuthot is elszívtam egyetlen nap alatt.

— Ez ellentmondani látszik az orvostudományoknak.

— Az unokám kedvéért az egyik napról a másikra abbahagytam, de száműztem a poharat és a nőket is. Egyébként tavaly ünnepeltük 60. házassági évfordulónkat.

— Viszi önnek még a posztas az ötvenéves Volán meghívóját is. En nem hiszek abban a kilenc hónapban.

K. A.

Holnap táblaavatás

Hatvanéves a rókusai iskola

Csütörtökön, 1990. október 25-én, pontban délután 2 órakor tölti be 60. születésnapját a Rókusai Általános Iskola. 1930-ban ezen a napon, ebben az órában kezdődött az átadási ünnepség, amelynek díszvendégei Klebelsberg Kunó gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter és Horthy Miklós, Magyarország kormányzója voltak.

Az iskola még azzal is büszkélkedhet, hogy kerekén az 5000. a Klebelsberg-féle népiskolák sorában.

Az akkori esemény emlékét márványtáblák őrizték, amelyek a háború után nem maradhattak az iskola falán. Nemrég sérülten kerültek elő újra, de a Tömörkény István Gimnázium és Szakközépiskola szobrásznövendékei — Kalmár Márton vezetésével — kijavították a hibákat.

Csütörtökön, délután 2 órakor helyezik el ismét a táblákat — nem az eredeti helyen, a külső homlokzati falon, hanem a főbejárat lépcsőjénél. Az ünnepségre szeretettel várják az iskola egykori tanárait és diákjait.

Ugyancsak az ünnepi tanév eseménye, hogy az iskolai büfét üzemeltető Printker Kft. alapítvány létrehozását kezdeményezi. Ennek célja, hogy a nagy hagyományokkal rendelkező iskola anyagi helyzetén javítsanak. Az alapítvány — amelynek támogatásához magánszemélyeket és gazdálkodó egységeket szeretnének megnyerni — a tervek szerint Klebelsberg Kunó nevét viseli.

Ny. P.